

تعامل اداره بنادر و دریانوردی با شهرستان بندر لنگه

حمیدرضا نصرتی

کارشناس ارشد حقوق بین الملل دانشگاه پیام نور سمنان

شاغل در اداره بنادر و دریانوردی، بندر لنگه

چکیده

شهرهای بندری، نظام‌های سیاسی فضایی هستند که در فضاهاى مابین دو قلمرو جغرافیایی آبی و خشکی واقع شده‌اند و در آن‌ها به جهان آزاد تبدیل شده‌اند. در واقع از آنجایی که این شهرها پل ارتباطی کشوری با نظام اقتصاد جهانی می‌شوند و در بسیاری از کشورها، قلب تپنده اقتصاد و تجارت ملی، بیش از سایر شهرهایی هستند که دور از سواحل واقع شده‌اند، برای واحدهای سیاسی مستقل بر روی نقش سیاسی. جهان، نظر سیاسی حائز مورد توجه قرار می‌گیرد. بندر لنگه یکی از شهرهای غرب استان هرمزگان در کرانه ساحلی خلیج فارس، مرکز شهرستان بندر لنگه و یکی از بنادر مهم در جنوب ایران است. که با توجه به عدم پیشرفت این شهر بندر نیز پیشرفت قابل توجه آبی نداشته.

واژگان کلیدی: بندر لنگه، سازمان بنادر و دریانوردی، تعامل، تاسیس اسکله، صنعت مروراید

مقدمه

ایرانی‌ها در دوران گذشته رغبتی به بازرگانی دریایی نداشتند و تنها پس از سقوط دولت اشکانی، درک منطقی‌تری از اهمیت بازرگانی دریایی پیدا کردند و به اهمیت دریا، پی بردند. آن‌ها از بازرگانان خرده‌پای هندی، که غالباً به بنادر مختلف خلیج فارس، رفت و آمد می‌کردند، آموخته بودند که می‌توان با کمال سرعت و ایمنی، از خلیج فارس به دیگر نقاط جهان سفر کنند و از همین رو، کشتی‌هایی آراستند که سالی یک بار به این سفر مبادرت می‌کردند، و در ازای ادویه و دیگر کالاهای مملکت خود، کالاهای گرانبهای چین و هند و... را به کشور وارد می‌کردند.

بندر لنگه:

بندر لنگه یکی از شهرهای غرب استان هرمزگان در کرانهٔ ساحلی خلیج فارس، مرکز شهرستان بندر لنگه و یکی از بنادر مهم در جنوب ایران است.

اتصال از سه جهت به شبکه جاده‌ای کشور، موقعیت مناسب قرارگیری بندر به لحاظ جغرافیایی، نزدیکی به تنگه هرمز و آب‌های بین‌المللی، باعث شده تا این شهر به‌عنوان بندری تجاری در عرصه ملی و بین‌المللی مطرح باشد و به عنوان یکی از کانون‌های ثقل تجارت دریایی در ساحل شمالی خلیج فارس قلمداد شود.

بندر لنگه به‌واسطه اینکه تا حدود هفتاد سال پیش مرکز عمده صید مروارید جهان بوده به بندر مروارید معروف بوده‌است. همچنین بندر لنگه زمانی به‌عنوان «یکی از بنادر عمده ایران»، «عروس بنادر ایران»، «پررونق‌ترین شهر ساحلی ایران» هم شناخته شده‌است. بندر لنگه به دلیل موقعیت مخصوص جغرافیایی، از گذشته‌های دور به‌عنوان یک ایستگاه ترانزیتی بار و مسافر فعالیت می‌کرده و در کتاب‌های متعدد که توسط منابع انگلیسی، هلندی و عربی دربارهٔ بندر خلیج فارس چاپ شده به فعالیت‌ها و موقعیت بندر لنگه اشاره شده‌است.

شهر بندر لنگه را باید شهر مساجد و برکه‌ها نامید، زیرا در این شهر برکه‌ها (آب‌انبار) و مساجد ارزشمندی وجود دارد که بیشتر آن‌ها در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده‌اند.

ریشه نام

واژه لنگه، در فرهنگ فارسی به معنای تا، فرد، تک، یکتا، بی‌همتا و نادر آمده، برخی بر این باورند، که شهر لنگه به دلیل آبادانی، بزرگی و جمعیت زیادی که داشته به لنگه یا لنگه دنیا معروف بوده و خواسته‌اند بگویند بندر لنگه، لنگه و همانند دنیاست.

نام‌های پیشین

این بندر در زمان هخامنشیان از بنادر مهم تجاری خلیج فارس بود و از آن به نام گوگانا یاد شده‌است.

پیشینه

سابقه استفاده از مزیت‌های تجاری لنگه به عنوان بندر به دوره هخامنشیان برمی‌گردد، روزگاری که بندر گوگانا (نام قدیمی لنگه) به عنوان یکی از بنادر اصلی تجاری خلیج فارس در ایران باستان شناخته می‌شد.

این بندر در زمان کریم خان زند با ارتباطات دریایی و رونق تجاری آباد شد.

بندر لنگه از سال ۱۲۱۳ خورشیدی (۱۸۳۴ میلادی) تا حدود شش دهه بعد (سال ۱۲۷۷ خورشیدی / ۱۸۹۷ میلادی) بندر اصلی منطقهٔ حکومت لارستان و محل آمد و شد کالاهای وارداتی و صادراتی خلیج فارس بود که پس از آن پویایی اجتماعی و تجاری‌اش افول کرد.

تناقضات سیاسی، اقتصادی و ایدئولوژیکی تشکل اجتماعی بندر لنگه از سال ۱۲۷۸ خورشیدی (۱۸۹۹ میلادی) موجب انحطاط اجتماعی آن شد.

تعرفه‌های جدید گمرکی، لجام‌گسیختگی مأموران دولتی، بومی و غیربومی دفاتر گمرکی، ناامنی سیاسی و اجتماعی پس‌کرانه‌های لنگه پس از انقلاب مشروطیت، قانون انحصار تجارت، قانون خدمت نظام اجباری و فرمان کشف حجاب اجباری باعث شد راه‌های

فرار از این تناقضات همچون مهاجرت انسانی و مهاجرت سرمایه، قاچاق و رشوه فراگیر شود و انحطاط اجتماعی بندرلنگه را در پی داشته باشد.

افتتاح دفاتر کنسولی و نظارتی و کمپانی‌های متعدد کشورهای همچون انگلیس، فرانسه، بلژیک و آلمان بین سال‌های ۱۸۶۴ تا ۱۸۹۶ میلادی گویای رونق و اهمیت بندرلنگه در آن زمان بوده‌است. همچنین یکی از اولین مدارس و نیز دومین فرودگاه کشور بوده و شهرداری آن که قدمتی بیش از یک قرن دارد؛ گواهی بر اهمیت بندرلنگه در دوره‌های مختلف تاریخی بوده‌است.

بندر مروارید

بندر لنگه تا سال ۱۹۲۱ مرکز صنعت مروارید بود. صنعت مروارید خلیج فارس از صنعت نفت مهمتر بوده، ۱۲۰ هزار نفر در این صنعت کار می‌کرده‌اند. به استناد شواهد تاریخی، در دوره صفویه اجتماعی بندرلنگه کوچک بوده‌است. «آبه کاره» جهانگرد فرانسوی که در اواخر دوره صفویه از بنادر کنگ و لنگه عبور کرده، بندرلنگه را روستایی کوچک دانسته‌است.

بیان مسئله:

در دنیای امروزی با توجه به پیشرفت در همه زمینه‌های علمی تخصصی، شهرها و بنادر نیز از این فائده مستثنا نبودند هر زمان شهرها بندری تخصصی تر شدند بنادر نیز از تکنولوژی روز دنیا بهره بردند و حتی برعکس ای قضیه نیز گاه‌ها صدق می‌نماید. بنادر مهم دنیا امروزی از سازهای نوین در بهتر شدن کشتیرانی تخلیه کالا و حمل مسافر پهلو دهی کشتیهای با ابخور بالا استفاده می‌نمایند. در کنار آن سعی در طراحی زیبا هماهنگ با بافت شهرهای بندری نمودند.

شهرهای بندری، نظام‌های سیاسی فضایی هستند که در فضاهای مابین دو قلمرو جغرافیایی آبی و خشکی واقع شده‌اند و در آن‌ها به جهان آزاد تبدیل شده‌اند. در واقع از آنجایی که این شهرها پل ارتباطی کشوری با نظام اقتصاد جهانی می‌شوند و در بسیاری از کشورها، قلب تپنده اقتصاد و تجارت ملی، بیش از سایر شهرهایی هستند که دور از سواحل واقع شده‌اند، برای واحدهای سیاسی مستقل بر روی نقش سیاسی سیاسی. جهان، نظر سیاسی حائز مورد توجه قرار می‌گیرد و باید بیش از پیش توجه جغرافیادانان سیاسی قرار گیرد. در بسیاری از توسعه‌یافته‌ها، شهرهای بندری، نواحی پرتراکم جمعیتی می‌شوند و می‌توانند آن‌ها را به موقعیت جهان‌شهری ارتقا دهند. به طوری که لندن و نیویورک، به عنوان ابرشهرهای جهانی در جوار بنادر خود واقع‌اند و شهرهای بندری می‌شوند. مدیریت فضا در شهرهای بندری بسته به نوع نظام حکومتی فرق می‌کند و از کنترل و سیاست شدید مدیریت سیاسی در مرکز، مانند ایران تا بندر-شهرهای پایتختی خودمختار، مانند آرژانتین، متفاوت است.

بنادر:

بنادر جهان به لحاظ تاریخی مرکز فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهرها بوده و نقشی بی‌بدیل در اشتغال‌زایی و ایجاد کسب و کار دارند. اما با پیدایش کانتینر، رشد تجارت جهانی و توسعه زیرساخت‌های بندری و به تبع آن تحکیم مقررات دولتی در شهرهای بندری، یک مرز مشخص به نام گمرک، میان شهروندان و حاکمیت در حفاصل دیوارهای بندری پدید آمد.

سه نکته اساسی، که شامل وجود منابع اولیه مورد نیاز عمومی مانند آب و زمین برای سکونت و استقرار زمین‌های شغلی و کار (کشاورزی، معدن، تجارت، صنعت)، همچنین وجود حلقه‌ی ارتباطی با سایر حوزه‌های جمعیتی و وجود زنجیره‌ی پیوستگی میشوند، در شکلگیری شهرها موثر و بنیادی هستند، در همین خصوص چند عامل نیز به عنوان محرک‌های «توسعه شهرها» دارای کارکردهای مستقیم هستند. عواملی همچون: دامنه، پهنه و زمین‌های ارتباطی - حمل و نقلی، بسترهای کار و اشتغال و فعالیتهای اقتصادی، وجود انگیزه و علاقه و تمایل و دلبستگی به شهر که بر اثر هویت شهری و رضایت از زندگی در شهر شکل می‌پذیرد، همچنین تامین نیازها (مادی و معنوی) و سطح امید به نوگرایی زندگی شهری از جمله‌ی آنهاست. حال چنانچه موقعیتی چون «بندر» را، به عنوان یک عامل بنیادی برای سکونت و استقرار زمینهای شغلی و کاری بدانیم، موضوع این است که همین «بندر»، چگونه میتواند در چارچوب فعالیتهای خود، موثر بر «توسعه‌ی شهر» و پسکرانه شهری باشد و در فضای کُنش و تعامل با شهر، بر «هویت و سیمای شهری» و سامانه‌های بنیادی و به وجود آورنده ساختارهای شهری

در حوزه اقتصاد، ن هادهای اجتماعی و فرهنگی، همچنین توسعه قابلیت های فردی و جمعی و رشد سرمای ههای اجتماعی و «فرهنگ شهر» اثرگذار شود. به طور طبیعی، مساله موردنظر برخوردار از یک بررسی دو وجهی که خواهان آن است که روشن سازد، بندر چگونه بر رشد و توسعه شهری میتواند اثرگذار باشد، چگونه باید به این وظیفه خود عمل کند و به طور اساسی، چرا باید متوجه به این موضوع و این بخش از رسالت خود باشد؟ وجه دیگر، خواستار بررسی این موضوع است که اگر به وظایف برشمرده شده در فوق، پرداخته نشود و یا به عبارتی، توجه به موضوع های اجتماعی شهر به عنوان پسرکانه بندر، از سوی بندر صورت نگیرد، چه آثار منفی بروز و نمود پیدا خواهند کرد؟ و به طور کلی، در فضای کنش بین بندر و شهر بندری، چنانچه به اصل و ضرورت توجه به سرمایه گذاری اجتماعی از سوی بندر انجام نشود، عواقب و عارض ههای فرهنگی - اجتماعی آن شامل چه مصادیقی خواهند بود. شناخت موارد فوق، موضوع و مساله اصلی است و حل آن، کمک خواهد کرد تا در فضای کنش بین شهر و بندر (و بالعکس) بر اصل سرمایه گذاری اجتماعی و ضرورت تامین هزینه های اجتماعی، یک شناخت اصیل و ناب به دست آید و بر اساس آن شناخت، یک «حس جمعی» مبنی بر «درک مسوولیت های آینده گرا «فرهنگ سازی» شود. قابل توضیح است که از این پس، از عامل اثرگذار بر محیط و فضای شهری تحت عنوان «عامل محیطی توسعه» و از مجموع هی فیشها و یافته های مطالعاتی، با عنوان «یافت ههای تحقیق» نام برده می شود. مروری بر مبانی نظری و ادبیات تحقیق: به طور کلی ادبیات ناظر بر این گونه از مطالعات را معیارهای خرد و کلان اجتماعی تشکیل میدهد. معیارهای اجتماعی و جامع مورد نظر در این تحقیق عبارت است از پدیده ها و نمودهایی که به انسان، اجتماع و به استقرار آن نسبت میدهند. عناصر آن شامل رشد جمعیت، نیازهای اجتماعی، شرایط زندگی، توسعه شهر، معیارهای ساخت بنا، گسترش فضاهای تفریحی، سیاحتی، صرف اوقات فراغت، ورزشی، فرهنگی و هنری، اجتماعی و معیارهای تکنیکی و زیربنایی

حس تعلق به مکان به عنوان عامل ارتقاء دهنده تعامل و ارتباط میان فرد با محیط، رفاه ذهنی فرد، سطح امنیت و مشارکت شهروندان و در مؤثر در فرایند بازآفرینی شهری و کاهش استرس و افسردگی یکی از عناصر کلیدی توسعه پایدار محلی در فضاهای شهری است که در دهه های اخیر تاکنون، مورد توجه سیاست گذاران و برنامه ریزان توسعه قرار گرفته است. در اکثر فضاهای شهری کنونی ایران، تقابل شدیدی میان بافت های تاریخی و جدید شکل گرفته است که در صورت برنامه ریزی یکپارچه و منسجم، می توان از تقابل موجود به عنوان فرصتی برای تعامل و هم افزایی در راستای توسعه کالبدی فضایی و اجتماعی اقتصادی دو بافت مذکور بهره برد

بنادر جنوبی از جمله بندر قدیمی بندرلنگه که در گذشته جزو بنادر مطرح کشور و دنیا بوده با رونق گرفتن بنادر جنوبی دیگر و مواردی که در بالا به آن اشاره گردید دیگر رونق سابق را ندارد هرچند هنوز از بنادر مهم کشور محسوب میشود یکی از عدم پیشرفت توسعه شهری عدم توسعه بندر می باشد و برعکس ایجاد راهای امن تاسیس هتل ها امکانات شهرستان گستره جغرافیای همه باعث عدم جذب سرمایه گذاران در بنادر می گردد که خود باعث گسترش بندر و تجهیزات بندری می گردد حال آن که بندرلنگه از لحاظ گستره جغرافیای امکانات شهری چندان رونق نداشته و حتی صنایع دستی مطرح این شهر محجور مانده که علاوه بر تاثیر گذاری به رونق شهر بندر نیز از فرهنگ بوی و قدیمی پیروی می نماید و تخلیه کالا بصورت سنتی و به دست گارگران محلی صورت می گیرد.

پس مشخص می گردد بافت سنتی شهری تاثیر خود را در بندر نیز نمایان می کند. حال اگر بندر قصد تجهیز و استفاده از تکنولوژی روز را داشته باشد. بعلت عدم تطبیق با شهرستان با مخالفت های از سوی مسولین شهرستان مردم محلی قرار خواهد گرفت مبنی بر اینکه بندر باید نقش پر رنگ تری در ایجاد فضای نوین شهری داشته باشد و درآمد حاصل از بنادر در ایجاد بستر مناسب شهری سهیم باشند. مسولین شهرستان نیز در این امر دخیل می باشند که خواسته یا ناخواسته به بنادر به عنوان مرکز درآمدزای شهرستان می نگرند حال آنکه ابتدا باید بستری مناسب برای جذب سرمایه گذاران فراهم گردد.

بندرلنگه نسبت به بافت جدید آن در سطح بالاتری قرار دارد. بنابراین در راستای تقویت حس تعلق به مکان در بافت های جدید شهری، باید ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی را به عنوان الگوهای معماری بومی سنتی، مورد توجه ویژه قرارداد

- در واقع هر زمان مسولین شهرستان مردم محلی بتوانند جاذبه های گردشگری رونق صنایع دستی (صوغات اصلی شهرستان) ایجاد بستر مناسب برای جذب سرمایه گذاری ایجاد امکانات شهری وزیبا سازی فضای شهری را فراهم نمایند بندر نیز با ایجاد اشتغال پایدار استفاده از متخصصین محلی واستفاده از سازه های بروز می تواند نقش اجتماعی بیشتری در این شهرستان ایفا نمایدحتی با زیبا سازی در بندر خودرا با فضای شهری تطبیق دهد.
 - بندر همچنین می تواندبا تأسیس آموزشگاه تعلیم راهنمایان یا کارکنان دریانوردی بازرگانی و اعزام دانشجو برای تحصیل در رشته های تخصصی به خارج از کشور با توجه به احتیاجات سازمان.
 - صدور اجازه تأسیس اسکله و سایر تأسیسات و تجهیزات ضمن تصویب طرح مربوط با داشتن حق نظارت در اجرا و بهره برداری.
 - صدور اجازه تأسیس دفتر، خانه ملوانان، رستوران و انبار و سایر تأسیسات لازم به درخواست متقاضیان صلاحیتدار، سازمان می تواند با توجه به امکانات خود در بنادر، زمین برای تأسیسات مزبور از طریق اجاره واگذار نماید.
 - واگذاری آن قسمت از خدمات سازمان که انجام آن از طرف بخش خصوصی به صرفه و صلاح می باشد به موسسات خصوصی واجد صلاحیت.
 - دیوارها فضای کالبد شهری را از دریا جدا و سازمان فضایی شهر را تغییر داده و با قطع حق دسترسی مردم به دریا، به جدایی شهر از بندر عینیت کامل بخشیده اند.
 - اهتمام در پایین آوردن نرخ کرایه حمل کالا به بندر با تجهیزات بندر و تسریع در امر تخلیه و بارگیری و از بین بردن مدت انتظار نوبت شناورهابه منظور کمک به اقتصاد کشوروشهرستان بستری مناسب برای فرهنگ سازی شهری بهره ببرد.
 - دیوارها فضای کالبد شهری را از دریا جدا و سازمان فضایی شهر را تغییر داده و با قطع حق دسترسی مردم به دریا، به جدایی شهر از بندر عینیت کامل بخشیده اند.
 - بنادر مهم دنیا که اکنون بنادر زیبا وقابل دسترس عموم هستند به مرورپس از ایجادفرهنگ سازی در اجتماع شهرهای بندری وساخت تجهیزات ایمنی وامنییتی مناسب قادر به تخریب دیوارهای بندرگردیدند حال آنکه چنین امکانی در فضای شهری بنادر ایران فراهم نگردیده و با توجه به اینکه بندر لنگه هنوز از انبارهای روباز برای نگهداری برخی کالاها استفاده می بردودقیقا بندردر نقطه اصلی شهر واقع شده برداشت دیوارهای پیرامونی جهت زیبا سازی شهری و قرار گرفتن در معرض عموم امکان پذیر نیست.
- هرچند بندر نقش بسیار موثری درتغیر جغرافیای محلی ایفا میکند ومی تواند شهرهای کوچک را به کلان شهرها تغییر دهند که این امر در بنادر رجایی وبندر امام امکان پذیر گردیده وشهرهای بزرگ در کنار بنادر ایجاد واجتماع بزرگی با توجه به اشتغال در بنادر بطور مستقیم وغیر مستقیم بستر شهر سازی را تحقق بخشیدند اما هنوز این بستر در بنادر کشور از جمله بندرلنگه جهت مدیریت استراتژیک و سازمانهای مرتبط با عامل محیطی را نداشته.
- توسعه باید بتوانند با بهره جستن از پتانسیلها و ظرفیتهای ایجاد و پرهیز از بی توجهی به مسایل محیطی و شهری، در صد تدوین استراتژی های مقتضی برای ارتقای شاخصهای اجتماعی، زیست شهری، رفاه اجتماعی، گسترش و توسعهی فرهنگ، رشد زیرساختهای شهری و زمینه های دانشی اقدام نمایند.

نتیجه گیری:

توسعه ی فضاهای شهری، به خوبی تبیین میسازد که تاسیس صنایع نساجی، راه آهن، پالایشگاه ایجاد هتلها جادههای اسفالتی بیمارستانها فضای سبز شهری بنادر اثر مستقیمی بر توسعه و رشد جغرافیا و فضاهای شهری و در توسعه اجتماعی - فرهنگی - اقتصادی شهرهای بندری موثر می باشد. به مفهوم دیگر، کسب یک شناخت به طور نسبی جامع، نسبت به این که سازمان های بزرگ چگونه میتوانند به وظایف اجتماعی خود بپردازند، میتواند سازمانها را در مدیریت برنامه های اجتماعی یاری رساند. فضاهای شهری، بندر، همچنین وجود حلقه ی ارتباطی با سایر حوزههای جمعیتی و وجود زنجیره ی، در شکلگیری شهر موثر و بنیادی هستند، در همین خصوص چند عامل نیز به عنوان محرکه های «توسعه شهر» دارای کارکردهای مستقیم هستند. عواملی همچون: دامنه، پهنه و زمینه های ارتباطی - حمل و نقلی، بسترهای کار و اشتغال و فعالیتهای اقتصادی، وجود انگیزه و علاقه و تمایل و دل بستگی به شهر که بر اثر هویت شهری و رضایت از زندگی در شهر شکل می پذیرد، همچنین تامین نیازها (مادی و معنوی) و سطح امید به نوگرایی زندگی شهری از جمله ی آنهاست. حال چنانچه موقعیتی چون «بندر» را، به عنوان یک عامل بنیادی برای سکونت و استقرار زمینه های شغلی و کاری بدانیم، موضوع این است که همین «بندر»، چگونه میتواند در چارچوب فعالیتهای خود، موثر بر «توسعه ی شهر» و پسرانه شهری باشد و در فضای کنش و تعامل با شهر، بر «هویت و سیمای شهری» و سامانه های بنیادی و به وجود آورنده ساختارهای شهری در حوزه اقتصاد، نهادهای اجتماعی و فرهنگی، همچنین توسعه قابلیتهای فردی و جمعی و رشد سرمایه های اجتماعی و «فرهنگ شهر» اثرگذار شود. شناخت اصیل و ناب به دست آید و بر اساس آن شناخت، یک «حس جمعی» مبنی بر «درک مسوولیتهای آینده گرا» فرهنگسازی. «توضیح است که از این پس، از عامل اثرگذار بر محیط و فضای شهری تحت عنوان «عامل محیطی توسعه» وهم گرایی بندر با شهر می گردد یعنی با توجه به شناخت سنتها و باورها بوی برای توسعه فضای مناسب بندری تلاش کرد و پس از ایجاد فرهنگ سازی و ایجاد بستر مناسب بندر می تواند در تعامل با شهر پیشرفت و باعث پیشرفت اجتماع شهرهای بندری گردد. حتی در آینده مانده کشورهای پیشرفته با ایجاد فضاهای مناسب دیوار بین بندر و مردم نیز برداشته شود.

تقدیر و تشکر:

این مقاله با حمایت مالی و علمی اداره بنادر و دریانوردی انجام گرفته است.

منابع:

۱. فصلنامه دیدگاه شماره پاییز ۱۳۸۸.
۲. ویکی پدیا.
۳. کتاب "ایران از آغاز تا اسلام" نوشته ی ر. گیرشمن ترجمه ی محمد معین از انتشارات شرکت علمی و فرهنگی، ۱۳۳۶
۴. اطلس تاریخی جهان از آغاز تا امروز